

ISSN 1648-3251

Latutė

vaikams apie gamtą

232

2024 m. Nr. 7

VIRŠELIO TEMA

Miškų SLAPUKĖ slanka

Būkim pažįstami. Aš – slanka. Kodėl toks keistas mano vardas? Bala žino. Bet kartais man atrodo, kad slankos vardą gavau dėl savo būdo. Kokio? Ogi tokio: miške tyliai slankioju tarsi koks vaiduokliukas ir paklotėje ieškau sau tinkamo lesalo. Kai kas mane netgi vadina miškų slapuke.

Ir kaipgi kitaip! Pažvelk į mane: plunksnų apdaras labai tinkamas slapukauti miške – raibas raibutėlis, į akis nekrantančių slepiamųjų spalvų. Dėvėdama tokią raibą sėrmėgėlę šmirinėju po miško paklotę, raibuliuojančią nuo žolių, lapų, siūbuojančių medžių šešėlių, ir jaučiuosi gana saugi. Kai aplink viskas mirga marga, pastebėti atsargiai slankiojantį raibą paukštį tikrai nelengva. Nors ir esu ne iš mažųjų sparnuočių.

Priklausau tilvikinių

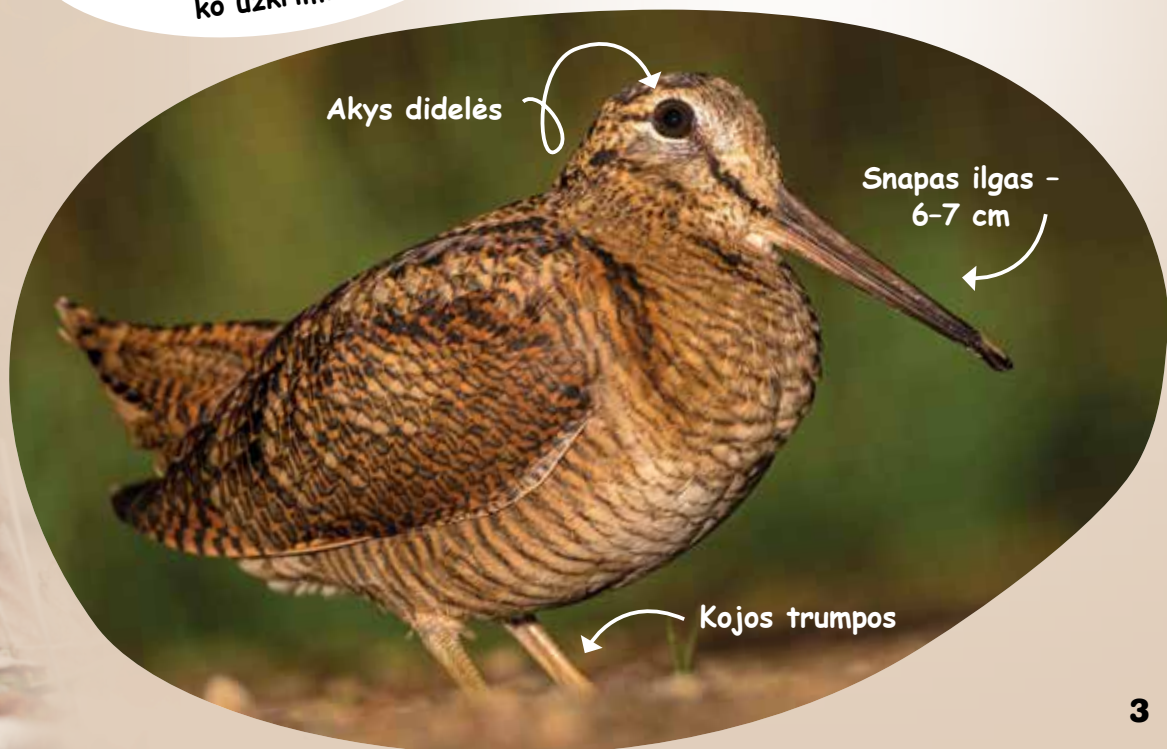
šeimai. Esu maždaug karvelio dydžio. Išilgai mano nugaros driekiasi plačios pilkai gelsvos juostos, kūno apačia balsva, tankiai skersai dryžuota, viršugalvis tamsus, šviesiai skersai dryžuotas. Kojos trumpos, užtat snapas labai ilgas, o akys didelės.

Ilgas snapas man reikalingas tikrai ne dėl grožio. Tai puikiausias įrankis lesalui rankioti. Ilgu snapu, tarsi pincetu, rankioju žemėje ar jos paviršiuje gyvenančius bestuburius: sliekus, įvairius vabzdžius, jų lervas, moliuskus. Lesu ir augalų sėklas, vaisius, šaknelių paskanauju, bet kur kas rečiau. Mėsytė man labiau patinka. Taip ir slampinėju kiaurą dieną ieškodama ko užkrimsti.

Nors esu slapukė, bet vakarais gali mane pamatyti vaikštinėjančią miško keliukais, ypač po lietaus. Mat

tuomet žemėje gyvenantys sliekai šliaužia arčiau dirvos paviršiaus, ir ilgu snapu badant nuo lietaus įmirkusią žemę man lengviau pasirūpinti gardžia vakariene.

Akys didelės

Snapas ilgas -
6-7 cm

Kojos trumpos

Gyvena slankos derlinguose, ūksminguose lapuotynuose, mišriuose miškuose, kur gausu žolinių augalų, vešli miško paklotė, minkštas dirvožemis ir yra vandens sklaidinų balučių ar kanalų.

Mūsų tuoktuvės vyksta visą vasarą. Prasideda dar pavasarį – kovo mėnesį ir tęsiasi iki rugpjūčio vidurio.

Per tuoktuves, leidžiantis saulei, lėtai skraidome po mišką, plasnodamos tarsi dvigubais sparnų mostais.

Tuoktuvinius skrydžius atlieka tik patinai –

skrisdami virš medžių lajų jie ciksi ar skleidžia kurkimą primenantį garsą. Žmonės, regėdami šiuos skrydžius ir girdėdami mūsų skleidžiamus garsus, sako: „Slankos traukia.“

Lizdą įsiruošiame ant žemės tarp retos žolės, dažnai įsitaisome po nulūžusiomis šakomis. Nesukame įmantrių gūžtų. **Mūsų lizdas – negili duobutė, išklota sausa žole ir lapais.** Dedame keturis margus kriaušės formos kiaušinius.

Perime 21–24 dienas. Jauniklius vedžioja tik patelės. Vos išsiritę slankiukai per kelias valandas išdžiūsta, sustiprėja ir jau gali sekti paskui motiną. Sulaukę 10 dienų pradeda skraidyti, o po 5–6 savaičių jau gyvena savarankiškai.

PAMOKOS PĖDSEKIO mokykloje

Skrenda Tutė per mišką, žiū – Pitas tipena, tik kažkoks ne toks. Prisimerkė pelėdžiukė, įdėmiai apžiūrėjo bičiulį ir kad ims juoktis.

Pitai!
Oi, Pitai! Pilvas iš
juoko plyš, kaip tu
atrodai!

Tute, kas nutiko?
Aš-š-š-š... Aš-š-š-š tau
juokingai atrodau?!

– Na, taip, Pitai! Tu, tu! Gaila, kad
pats savęs nematai, o aš veidrodė-
lio neturiu. Ir tu pasijuoktum, jei

pamatytum! – iš juoko net įkvėpti negalėdama, spygavo Tutė.

– Tai kas tave taip prajuokino, Tute? – suglumo peliukas.

– Pitai, tu man net gali nesakyti, kur šį rytą buvai, – vis dar už
pilvo susiėmusi krizeno Tutė.

– Aš ir nesiruošiau sakyti. O tu, nori pasakyti, žinai? Tai gal
mane sekei? – nustebo Pitas.

Ne, sekt nesečiau,
bet užtenka tik pažiūrėti
į tave – ir viskas kaip
ant delno!

Pažiūrėti į
mane?..

– Na, taip. Ar labai gardžios mėlynės? – daugiau nebegalėjo tverti Tutė ir iš karto atskleidė peliuko rytinio pasivaikščiojimo paslaptį.

– Tute... Tute, o iš kur tu žinai? – net išplėtė akis Pitas.

– Ech, Pitai, tu taip gardžiai valgei mėlynių uogeles, kad ne tik dantukai, bet ir skruostai, letenėlės ir pirštukai nusidažė mėlynių spalva, – šypsodamasi tarė Tutė.

– Taip, Tute: uogelių daug valgiau ir jos labai skanios. Bet dar labai daug girioje ir kitiems palikau, – pasiaiškino Pitas.

– Šaunuolis, Pitai. Juk mėlynės lesa ir paukščiai, ėda lapės, barsukai ir net usūriniai šunys. Paragauja jų ir pelės bei pelėnai. O jau nekalbu apie vabaliukus, vikšriukus ir sraigeles, – primerkusi porino Tutė. – Net ir elniai jas ėda.

– Elniai? O tu ir tai esi mačiusi? – negalėjo patikėti Pitas.

– Ne kartą mačiau elnius per mėlynojus vaikščiojant. Net ir žiemą... – bandė prisiminti Tutė.

– Bet, Tute, juk žiemą mėlynių nebūna! – net šūktelėjo Pitas.

– Žiemą uogų nebūna, bet krūmeliai juk niekur nepradingsta. Tai elniai juos ir rupšnojo. Šaltą žiemą, kai trūksta pašaro, mėlynių krūmeliai jiems yra išsigelbėjimas nuo bado, – dėstė pelėdžiukė.

– Bet ar elniai, taip malšindami alkį, nepakenkė mėlynių krūmeliams? – susirūpino peliukas.

– Gali būti ramus, Pitai. Tikrai nepakenkė, sakyčiau, netgi atvirkščiai – padarė paslaugą. Mat apkandžiotos šakelės dar labiau išsišakoja, krūmeliai sustiprėja, todėl ir uogelių daugiau priaugina, – paaiškino Tutė ir abu bičiuliai patraukė mėlynojų link.

Mano geriausi

TUTĖS
užduotėlė 1

Tik pažvelk, kiek plunksnų plunksnelių paukščiai pribarstė, o Tutė surinko. Pelėdžiukė žino, kokie plunksnuočiai jas pametė. O tu ar žinai? Atidžiai pažiūrėk į paukščių nuotraukas ir pabandyk atspėti, kurios plunksnos jiems priklauso. O tada pagal prie plunksnų nurodytą skaičiuką surašyk jų pavadinimus į laiptažodį. Žodis, kurį perskaitysi iš mėlynų langelių stulpelyje įrašytų raidžių, ir bus šios užduotėlės atsakymas.

3

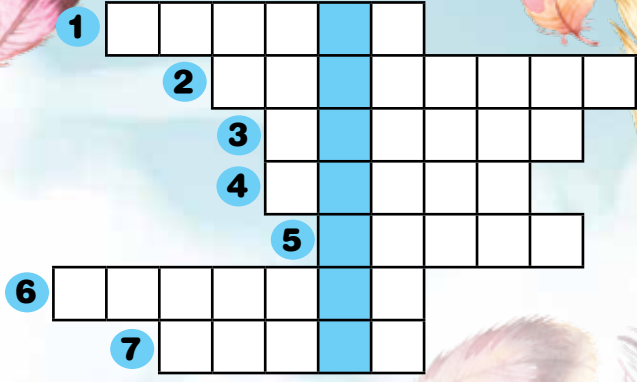
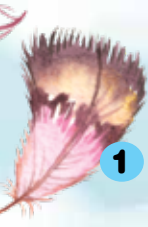
2

1

Susipažink su nuodingu augalu, kuriuo minta tik drugiai

Kas išvyksta atostogauti į šiltuosius kraštus, tą tikrai nustebina puošnūs oleandų krūmai, želiantys pakelėse, kalnų šlaituose, upių pakrantėse ar net dykvietėse. Tai sausrai, dulkėms ir saulei ypač pakantūs augalai. Tad nenuostabu, kad jais apso-
dinamos ne tik pakelės ar miestų parkai, bet apželdinamos ir viešbučių teritorijos. O šie gražuoliai krūmai kiekvieną viliote vilioja prieti arčiau ir pasigrožėti jų žiedais. Tik reikia nepamiršti, kad ne vien gyvūnai savo ryškiomis spalvomis, bet ir augalai gražiais žiedais nori įspėti, kad jie gali būti nuodingi!

Iš tiesų, Tolimuosiuose Rytuose ir Viduržemio jūros regiono šalyse **oleandrai** puikiai veša nederlingose žemėse bei sauso klimato vietovėse. Šie visžaliai krūmai gali išstypti iki dviejų ir daugiau metrų aukščio. Jų tamsiai žali ant šakotų stiebų išsidėstę lapai yra stori, trumpakočiai, su baltomis juostelėmis per vidurį.

Baltais, rausvais, raudonais, o kartais ir dvispalviais žiedais oleandų krūmai džiugina visą vasarą – nuo birželio iki spalio. Nuostabieji žiedai dar ir maloniai kvėpia. Dėl to šis augalas noriai auginamas kaip oranžerijų, sodų, parkų puošmena. Bet turi būti atsargus!

Oleandrą daugelis žmonių vadiną pačiu nuodingiausiu augalu pasaulyje.

Pasirodo, nuodingų medžiagų yra visose šio nuostabaus augalo dalyse, netgi sultyse ir nektare. Oleandro nuodai yra tokie stiprūs, kad net mažą šio augalo lapelį suvalgęs vaikas mirytų. Apsinuodyti galima ir užvalgius medaus, kurį sunėšę oleandų žiedus lankančios bitės. Šių gražuolių krūmų privengia visi gyvūnai. Išskyrus... oleandrinis sfinksas. Lietuvoje gana reti drugiai be oleandų neišgyventų. Mat jų iš kiaušinėlių išsiritę vikšrai, kol tampa lėliukėmis, maitinasi tik oleandų lapais.

Oleandrinis sfinksas

Mūsų krašte oleandrams žiemą būtų per šalta,

todėl jie natūraliai gamtoje neauga. Tačiau gėlininkai šiuos augalus augina kambariuose, oranžerijose. Vasarą vazonus su oleandrais išneša į lauką, kad jie pasimėgautų šiltais saulutės spinduliais iki rudens, kol pradeda vēsti.

PRAUSĖS ŽVIRBLIS ČIULBUONĖLIS

Prisipažink, būna dienų, kai susidraugauji su... tinginėliu. Jis tau pasiūlo nesiplauti rankelių ar nesiprausti veidelio. Ir kojųčių leidžia nesimazgoti. Tada gauni barti nuo mamytės ar tėčio ir būni pavadintas murziumi. Pasirodo, ne tik mes, žmonės, turime būti švarūs. Švara patinka ir gyvūnams!

Vieną popietę, vos nulijus smarkiam, vasaros karščio prinokintam lietui, traukė Tutė parko taku. Nors keliukas buvo tiesus, juo pelėdžiukė vinguriavo apeidama gausybę balučių. Na, o prie vienos ėmė ir sustojo. Įsistebeilijo į naminius žvirblius, negalėjo atitraukti akių! Į didelę balą įsibridęs nemažas čirškalių būrelis prausėsi galveles, sparnelius ir krūtines, net vandens purslai į šonus tyško! Vos vienas nusipurtydavo vandens lašelius nuo plunksnelių, tuoj kitas atsikridęs imdavo turkštis. Ir tų žvirblių prie balutės nė kiek nemažėjo!

Ar žinai, ko gi žvirbleliai
prie „prausyklos“ būriavosi?
Vasara padovanojo daug
spinduliais nužertų dienų.
Saulė mus lepino, kaitino ir
kaip reikiant žemelę džiovi-
no. Laukuose, pakelėse, net
kiemuose nuo menkausio
vėjelio gūsio kilo kamuoliai
dulkių. Jos sėdo ant auga-
lų, skverbėsi į žvėrių kailį,
paukščių plunksnas. Todėl
džiaugėsi gyvūnėliai sugrį-
žusiu lietumi ir skubėjo
švarintis, gaivintis.

Prisimink, kaip būna gera ir smagu, kai iš-
lipi iš vandens telkinuko. Tikriausiai puikiai
supranti, kad taip nusiprausę jaučiasi ir
mūsų laukinės gamtos bičiuliai.

IDOMYBĖS apie kuprotą dykumų gyvūną, kuris moka spjaudytis

Moka spjaudytis ir yra kuprotas? Žinoma, **kupranugaris**! Kupranugario mokslinis pavadinimas *Camelus* kildinamas iš arabiško žodžio, reiškiančio „grožis“. Šie gyvūnai iš tiesų labai gražūs, bet ne tik. Štai eidami jie vienu metu deda abi dešines kojas, o paskui – abi kaires. Keistoka, tiesa. O jų akys turi net tris vokus, saugančius nuo smėlio. Mat kupranugariai – dykumų gyventojai.

TAPATYBĖS KORTELĖ

KUPRANUGARIS
Mokslinis vardas
Camelus
Klasė
ŽINDUOLIŲ
Būrys
PORANAGIŲ

Šeima

KUPRANUGARINIŲ

Gyvenamoji vieta

vienkuprio – Artimųjų Rytų ir Afrikos dykumos,
dvikuprio – Centrinė Azija

Prieš daug daug metų kupranugariai gyveno beveik visame pasaulyje, išskyrus Australiją. Tačiau bėgant laikui gamtos ir žmogaus jėgos kone visiškai išnaikino laukines kupranugarių rūšis. Liko tik dvi prijaukintos rūšys – vienkupris kupranugaris, gyvenantis Artimųjų Rytų ir Afrikos dykumose, ir dvikupris kupranugaris, gyvenantis Centrinėje Azijoje.

Šie žinduoliai puikiai prisitaikę gyventi sausose ir nederlingose žemėse. Jie minta įvairiu augaliniu maistu, gali būti dygliuotas šakeles ir net nuodingus augalus, nepažeisdami lūpų ir burnos gleivinės. Kupranugariai išstveria ilgai negėrę – **be vandens jie gali išgyventi iki dviejų savaitių**. Pasiekę vandens telkinį iškart išgeria net iki 200 litrų vandens. O štai be maisto šie gyvūnai gali išbūti netgi mėnesį.

Kai kas mano, kad kupranugariui kupra reikalinga vandeniu saugoti. Taip, ji iš tiesų reikalinga saugoti ir kaupti... tik ne vandeniui, o taukams, padedantiems sumažinti aukštą kūno temperatūrą, kuri svyruoja nuo 34 iki 41°C. Tankus kupranugario kailis atspindi saulės šviesą ir dieną apsaugo jį nuo kepinančių spindulių, o naktį – nuo stingdančio šalčio. Na, o plačios kanopos padeda dykumų laivu vadinamam gyvūnui keliauti per karštus smėlynus ir smulkius akmenukus.

Gaila, tačiau **kupranugarių laukinėje gamtoje jau nebesutinkama**. Bet šie gyvūnai neišnyko – juos prisijaukino ir dabar augina žmonės. Kupranugariai labai padeda žmonėms, ypač keliaujant ir gabenant krovinius per dykumas. Tik įsivaizduok – vienas kupranugaris gali nešti 180 kilogramų svorio krovinį. Šių gyvūnų karavanas įprastai eina 5 kilometrų per valandą greičiu ir per dieną įveikia iki 50 kilometrų atstumą.

Įdomu, kad kupranugarių pienas turi 10 kartų daugiau geležies nei karvių pienas, todėl jis yra tarsi gyvybės eliksyras dykumų žmonėms. Kai kuriose Šiaurės Afrikos tautose kupranugaris laikomas šventu gyvūnu. Dykumoje kupranugariai neturi priešų, tačiau jei gyvūną kas nors suerzina ar supykdo, jis nelieta skolingas – kaipmat apspjauna bjauriai dvikiančiomis skrandžio sultimis.

AR LAUMŽIRGIS *turi paslapčių?*

Šiltą dieną prie vandens telkinio neabejotinai išvysi laumžirgį. Jis praskris pro šalį švelniai burgzdamas lyg mažas malūnsparniukas. Net nematydamas jo skrydžio, grakštaus apsisukimo, suprasi, kad aplink nardo laumės žirgu vadinamas vabzdys.

Šie gražuoliai labai keistos sandaros: net iš arti stebint sunku suprasti, kur kūnelis, kur akys. Mat lašo formos geltonos dėmės tiesiai po dviem poromis sparnų – visai ne akys! Tai vabzdžio krūtinėlė.

Sudėtinės akys, turinčios iki 30 tūkstančių paprastųjų akučių, yra galvos priekyje. Jos paslėptos dviejuose mėsvai violetiniuose pusrutuliuose.

Geras regėjimas laumžirgiui yra vienas svarbiausių pagalbininkų medžiojant. Nardydamas ore šis plėšrūnas geba sugauti skrendantį vabzdį: musę, bitę, sparvą ar strėliukę. Taip, taip, laumžirgis yra plėšrus vabzdys. Sučiupęs grobį, puikusias medžiotojas jį tvirtai laiką aštriais dygliuotų kojų kabliais. Joks vabzdys nė nebando ištrūkti iš jo gniaužtų!

Būdamas gamtoje, stebėk laumžirgius ir pats įsitikinti, kokie jie yra guvūs ir puikūs medžiotojai!

TUTĒS 2

A

sjersi

J

A

U

1

G

O

L

1

3

P

1

S

užduotė

ŠIENPJOVIAI, KURIE NEPJAUNA ŽOLĖS

Ir kas nėra matęs ilgakojo voro, kuris visą dieną tupi ant kokios nors sienos ir nieko neveikia. Bet ar tai tikrai voras?

Pasirodo, šis ilgakojis – visai ne voras, o šienpjovys. Ir dar – nieko neveikia jis tik dieną, o štai naktimis dirbuojasi mūsų daržuose ir soduose!

Šienpjoviai paplitę visame pasaulyje ir aptinkami įvairiose vietose – nuo miškų ir pievų iki dykumų. Kalnuose jie pakyla net iki amžinojo įšalo. Dažni ir miestuose.

Šienpjoviai, kaip ir vorai, turi keturias poras kojų, bet jos, palyginti su kūnu, yra labai ilgos – gali siekti net 16 centimetrų.

Šienpjoviai yra plėšrūnai arba visaėdžiai. Maitinasi šie ilgakojai smulkiais vabzdžiais, augalais ir grybais, mėgsta sausumos sraiges ir šliužus. Įdomu, kad šienpjoviai ne tik iščiulpia kokio nors gyvio vidų, kaip daro vorai. Jie gali suėsti ir visą kietą nutverto grobio kiautą.

Šienpjoviai, kitaip nei vorai, neturi voratinklinių liaukų ir tinklų nerezga. Be to, jie neturi ir nuodų liaukų, tad žmonėms yra visiškai nepavojingi. Tačiau šie gyviai išskiria aštraus kvapo skystį, dėl kurio šienpjovių beveik niekas neėda.

Beje, liaunos šienpjovio kojos lengvai nutrūksta. **Atitrūkusi koja gali dar ilgai gulėdama trūkčioti.** Taip ji atkreipia priešų dėmesį, o pats šienpjovys tuo metu gali pabėgti. Tas kojos trūkčiojimas primena dalgio mojavimą pjaunant žolę. Dėl to šis padarėlis ir gavo šienpjovio pavadinimą.

KO PRAŠO TUTĖ?

Įvardyk visus gyvūnus ir augalą, kurių paveikslėlius ir aprašymus matai. Visų jų pavadinimus sudaro po septynias raides. Kur kokį žodį įrašyti, suprasi iš kai kurių jau įrašytų raidžių. Na, o paskui iš skaičiukais pažymėtų langelių raidžių perskaitysi, ko tavęs prašo Tutė. Atsakymo raides sudėliok nurodyta tvarka – nuo 1 iki 11.

Miškų karalius

! gyvatę panaši žuvis

Tik pažiūrėk, kokie mano ūsai!

Mūsų krašto medis galiūnas

	R			D		1
Ū			5			S
		N	4	Ū		
7		N				S
	R			Ž	2	
Ž					R	8
		S	9			Ė
K		6	Š			
		R		10	I	
11	Ž			L		
		G	3		Y	

Paukštis, kuris žuvis ėda

Paukštis, kuris miške pamatęs žmogų labai triukšmauja ir visus apie tai išpėja

KIEKVIENAM SUTIKTAM SAKAU

Nutarė Tutė patikrinti tavo pastabumą. Tik pažvelk, kokiais raštais ir spalvomis išmargintas piešinukas. Rask jame ir suskaičiuok nurodytus paveikslėlius. Tik būk atidus – paveikslėliai gali būti ir spalvoti, ir nespalvoti, ir pusiau spalvoti. Jei pavyko visus paveikslėlius rasti ir suskaičiuoti, iš greta teisingų skaičių esančių raidžių perskaitysi žodį. Tai ir bus užduotėlės atsakymas.

2. Kiek yra
drugelių?

U – 3

Ė – 5

A – 1

3. Kiek yra klevų
vaisiukų porų?

B – 4

T – 9

K – 6

4. Kiek yra
bitučių?

Y – 3

A – 2

O – 5

1. Kiek yra
tulpių žiedelių?

R – 12

L – 6

V – 4

5. Kiek yra
grybų?

I – 8

S – 20

Ė – 12

Atsargiai – laukiniai žvėrys!

Tikriausiai atkreipei dėmesį į šį kelio ženklą ir tikrai žinai, ką jis reiškia. Teisingai – šis kelio ženklas įspėja vairuotojus, kad į kelią gali išbėgti laukiniai žvėrys. Vairuotojai, išvydę tokį ženklą, turi pasirinkti saugų greitį ir būti labai labai atidūs, ypač kai sutemsta. Mat tokiu metu laukiniai gyvūnai dažniausiai traukia maitintis ir neretai kerta kelius.

Kai gatvę reikia pereiti tau, keliauji per pėsčiųjų perėją ir visada atidžiai pasižiūri į kairę ir į dešinę puses, ar neatvažiuoja automobilis. Kai įsitikini, kad eiti saugu, tik tuomet žengi į kitą kelio pusę. Tiesa? Bet tu žinai kelių eismo taisykles, o štai gyvūnai – nežino. Į kelią jie išbėga nesidairydami ir stengiasi jį kirsti kuo greičiau.

Štai tada ir gali įvykti skaudi nelaimė – laukinius žvėris gali partrenkti automobilis. Dažnai po tokių susidūrimų partrenktas gyvūnas neišgyvena.

Keliuose žūsta daug gyvūnų, ypač smulkiųjų – ežių, lapių, usūrinių šunų, barsukų, kiaunių, voverių. Netikėtai į kelią gali išbėgti ir stirna, elnias ar briedis.

Ypač dažnai nukenčia laukinių gyvūnų jaunikliai. Ir nenuostabu, juk jie dar gana patiklūs, neatsargūs, nežino, kokį pavojų gali kelti automobiliai.

Po mašinų ratais pakliūva ir paukščiai, pavyzdžiui, pakelėse maisto ieškantys baltieji gandrai. Tokia bėda gali ištikti ir suopius ar kranklius. Šie paukščiai, pastebėję par-trenktą gyvūną, nepraleidžia progos sočiai prisikimšti pilvo ir gali nespėti pasitraukti nuo kelio artėjant automobiliui.

Tokių nelaimių ypač padaugėja, kai ima trumpėti dienos ir greičiau sutemsta. Mat laukiniai gyvūnai dieną paprastai slepiasi, o naktį keliauja maitintis. Ieškodamos maisto stirnos iš vienos pievos traukia į kitą, miškuose kelius kerta elniai, šernai, danieliai, briedžiai, šuoliuoja kiškiai. Išsiruošusios į medžioklę netikėtai į kelią gali išbėgti lapės, usūriniai šunys ir kiti gyvūnai.

Taigi vairuotojai turi būti ypač atidūs važiuodami miškingose vietovėse ir visada paisyti įspėjamųjų ženklų. Juk niekada negali žinoti, kur žvėrys keliaus.

Ar žinai, kad...

Didžiausias kada nors mūsų Žemės planetoje gyvenęs gyvūnas yra **mėlynasis banginis**. Šis žinduolis užauga iki 33 metrų ilgio ir gali sverti daugiau kaip 200 tonų. Vien tik šio milžino liežuvis sveria panašiai kiek dramblys – apie 3 tonas. O širdis, prilygstanti automobilio dydžiui ir sverianti apie 700 kilogramų, po kūną varinėja 10 tonų kraujo. Iki XX amžiaus pradžios mėlynieji banginiai gyveno beveik visuose pasaulio vandenynuose. Deja, dabar jų labai sumažėję.

Mažiausiu pasaulio žinduoliu yra laikomas vos 4 gramų svorio **kirstukas nykštukas**. Šis mažylis aptinkamas ir Lietuvoje. Žvėrelis aktyvus visą parą, nes turi daug maitintis. Kad išgyventų, daug esti turi visi smulkūs žinduoliai. Visur šmirinėdamas gyvūnėlis ieško smulkių vabzdžių ir kitokių bestuburių. Gaila, kad nykštukai kirstukai gyvena tik kiek daugiau nei metus – 15 mėnesių.

Didžiausias pasaulio sausumos plėšrūnas yra visoje Arktikoje aptinkamas **baltasis lokys**. Jis užauga iki 3,4 metro aukščio ir sveria 400–680 kilogramų. Baltas šio didelio žvėries kailis slepia juodos spalvos odą. Pagrindinis baltųjų lokių grobis yra ruoniai, kuriuos jie suranda pasislėpusius net ir po 2 metrų sniego ar ledo sluoksniu.

Lietuvoje **didžiausiais** plėšrūnais yra laikomi iki 50 kilogramų sveriantys **pilkieji vilkai**. Šie plėšrūnai gyvena nedidelėmis gaujomis, kurioms vadovauja patyręs patinas ir jo draugė. Medžiodamas vilkas nubėga daugiau kaip 60 kilometrų, o pasigavęs grobį išsyk gali suėsti 10 kilogramų mėsos.

Mažiausias pasaulio ir Lietuvos sausumos plėšrūnas yra **žebenkštis**. Šis žvėrelis užauga 16–24 centimetrų ilgio. Sveria taip pat nedaug – vos 35–250 gramų. Žebenkštis būna labai judri visą parą. Ji turi mažą, plokščią galvytę, todėl geba įlįsti į mažiausius plyšelius ir urvelius. Toks judrus ir landus plėšrusis žvėrelis kelia šurpą pelėms ir pelėnams, net smulkiems paukšteliams. O jau žebenkšties ėdrumas... Kasdien jai būtina suėsti tiek grobio, kiek sudaro trečdalis jos pačios svorio.

Žolė kėlė rasą

Žemė kėlė žolę,
Žolė kėlė rasą,
Rasa kėlė pasagėlę,
Pasagėlė – žirgą...

Taip dirbdami dainavo mūsų senoliai. Ir tai yra vienos iš tūkstančio dainų posmelis, kuriame apdainuojama rasa. Kaip ji susidaro?

Naktimis oras atvėsta ir nebepajėgia išlaikyti tiek vandens garų, kiek susikaupia šiltame dienos ore. Tada labai smulkios, plika akimi nematomos vandens garų dalelės susijungia į didesnius lašelius.

O šie, nusėdę ant žolės, lapelių, akmenų ar kieme paliktų daiktų, vadinami **rasa**.

Ore išsilaikančių vandens garų kiekis priklauso nuo temperatūros. Temperatūra, kuriai esant oras būna prisotintas vandens garų, vadinama rasos tašku. Kai žolės paviršiaus temperatūra mažėdama priartėja prie rasos taško temperatūros, ore tvyrantys vandens garai susitelkia į smulkius lašus tiesiai ant jos paviršiaus. Taip kylančios saulės spinduliuose sužėri žvilgantys žolynų karoliukai.

1. Man patinka
Vasara

2. Neišgyventum
Be augalų

3. Juk tai –
Draugai

4. Viena kregždė
Nepadaro vasaros

**5. Lietuvos
pajūryje**
Gali sutikti
gauruotažnyplį
krabą

**6. Padėk Tutei
uogauti**
Žemuogės

NEžinojai?

Skruzdėda suėda
apie 35 tūkstan-
čių skruzdėlių
per dieną.

Tik rasos nereikia painioti su gutacija. Tikriausiai šis žodis tau dar nežinomas? Taip vadinamas skysčio pertekliaus sunikimasis pro augalo lapų galus.

Kai kurių augalų šaknys iš dirvožemio prisiurbia daugiau vandens, negu lapai tuo pačiu metu išgarina. Tad taip augalas pašalina vandens perteklių.

Esant drėgnam orui, ir tu gali stebėti šį reiškinį. Pavyzdžiui, susiradęs paprastąją rasakilą – apskritus klostytus lapelius turintį augalą.

1

2

3

4

5

6

Mokomieji interaktyvūs PLAKATAI

Su paukščių
balsų įrašais ir
patarimais, kaip
gaminti inkilą
ir kaip į savo sodybą
ar kaimynystę prisi-
vilioti pelėdą!

Kaip prisivilioti PELĖDĄ

Kaip pasigaminti INKILĄ

Lututė

2024 m. Nr. 7 (232)

Leidėjas – VšĮ „Lututės“ leidykla
Redaktorė Inesa Oranskytė
Numerį rengė Romualdas Barauskas,
Aušra Tamošiūnienė, VšĮ „Saulašarė“
Dizainerė Kristina Saveljeva
Viršelyje – slanka
Ilustracijos ir vaizdo įrašai: „Lututės“
leidyklos, Shutterstock, Freepik,
Pngtree, Pixabay, Rawpixel,
Dreamstime fotobankų
Mūsų adresas: 9-ojo Forto g. 32,
48196 Kaunas
Tel. +370 22 30 72, mob. +370 655 49 951
Tiražas – 2 500 egz.
El. paštas zurnalai@lutute.lt
Interneto svetainė www.lutute.lt

Plakatų ieškok
www.knygutes.lt

ĮMINK TUTĖS MISLĘ

Gražų vasaros rytą išėjo Tutė pasivaikščioti į mišką. Staiga kelią jai pastojų... Kas Tutei pastojų kelią, sužinosi išsprendęs rebusą. Jame užšifruota mįslė. Įmink ją. Į atsakymų skyrelį įrašyk tik vieną žodį – šios mįslės atsakymą.

1 2

• • ~~•~~ ~~•~~ ~~•~~ • • •

1 3 4

• ~~•~~ • ~~a~~ • ,

• ~~•~~ • • ~~•~~ ~~•~~ ~~•~~ ~~•~~ ~~•~~

1 6

• • ~~•~~ ~~•~~ ~~•~~ •

• • ↓ ~~•~~ ↓ ~~•~~ ~~•~~

3

• • ~~•~~ ~~•~~ • .

- **iŠMANUSIS** žurnaliukas
vaikams apie gamtą!

Jei **Lu tute**
tu skaitysi, mano
draugus pažinsi ir jų
balsus atskirsi!

Prenumeruok
Lu tute 2024 metais ir
tyrinėk gamtą
iŠMANIAI!

Kiekviena
numeryje rasi
filmukų
apie įvairius
gyvūnus!

Prenumeruoti gali
www.knygutes.lt
ir visuose
Lietuvos pašto
skyriuose.

iŠMANIUOJU

įrenginiu nuskaityk
QR kodą

ir atskleisk
gamtos paslaptis!